

Zpátky pod stromy 😊

Výzva k výchově dětí v kontaktu s přírodou

Mnohé děti dnes rozvíjejí své schopnosti velmi jednostranně. Ztrácejí kontakt s přírodou a s reálným světem; naopak stále více času tráví ve světě virtuálním. Většinu svého života prožívají v interiéru - ve škole, v tělocvičně, na různých kroužcích, v autě... Smyslem naší výzvy je důkladněji poznat tento trend i související problémy a hledat cesty k řešení. K výzvě se může připojit každý, komu tato otázka není lhostejná. Víáme i kritické připomínky a hlavně konkrétní náměty k řešení situace.

Popis problému - co o něm (ne)víme?

Výchova dětí se stále více odehrává v interiéru (byt, učebna, sportovní hala, supermarket...) a pomocí **zprostředkovaných** informací. Pokud se děti dovídají něco o reálném, potažmo živém světě, děje se tak ponejvíce prostřednictvím obrázků, textů, počítačových animací apod. Tento způsob výchovy či výuky není v principu špatný, ale sám o sobě **nestačí**. Spoléhá na to, že "někdy a někde" dojde k propojení (či konfrontaci) předávaných poznatků a vlastních zkušeností. Nebo že při nějakém konfliktu s reálným životem dojde ke správnému a trvalému „nazření“. K tomu ale nedochází, pokud dítě **včas** (s ohledem na své vývojové fáze a takzvané kritické body vývoje) a **soustavně** nedostává možnost učit se pomocí vlastního prožitku a kontaktu s realitou. Tím, že se děti stále více uzavírají do virtuálního světa, jsou nedostatečně naplňovány i jejich biologické potřeby - jejich **evolučně podmíněné očekávání**. Co to konkrétně znamená? Například výzkumy na opicích již v 60. letech minulého století ukázaly, že když v určitém období života znemožníme mláděti přímý fyzický kontakt s matkou, vyvine se z něj asociální jedinec, neschopný dokonce i přirozeného rozmnožování. Víme, že kontakt s matkou je podobně důležitý i pro lidská mláďata, i když konkrétní důsledky mohou být jiné. Co ovšem zatím nevíme, je to, **jaké další podněty musí na lidská mláďata ve správný okamžik působit, aby se z nich vyvinuli zdraví, psychicky vyvrálí jedinci**. (Co když je to například běhání venku, házení, šplhání, skákání, zápasení, získávání nejrůznějších zkušeností hmatem, sluchem, zrakem, ochutnáváním... a další činnosti, které ve škole ani doma obvykle nejsou na denním pořádku, případně nejsou ani dovolené? Evoluce nemohla předem očekávat, že v moderním světě budou našim dětem tyto podněty odepřeny.)

Aniž si to v každodenním životě uvědomujeme či připouštíme, popsaná **"skleníková" výchova dětí může souviset s řadou civilizačních problémů nebo dokonce onemocnění** (nuda a hledání různých forem "úniku ze světa", deprese, neschopnost a nezáměr starat se o cokoli živého, nejrůznější výkyvy oproti normálnímu vývoji osobnosti jako přetrvávající infantilita, přecitlivělost či naopak bezcitnost, bojácnost nebo narušení pudu sebezáchovy, neschopnost vnímat přímé informace z přírodního prostředí a pružně na ně reagovat, různé civilizační choroby až celkový pokles vitality).

Poznatky týkající se této problematiky jsou velmi útržkovité, protože soustavný výzkum v dané oblasti není zatím považován za prioritu. V letech 2004-5 byl v Ekologickém centru hl. m. Prahy Toulcův dvůr realizován pilotní výzkum nazvaný **"Odcizování člověka přírodě"**. Přinesl řadu důležitých zjištění (výsledky najdete například na adrese www.detiamesto.cz), pochopitelně však nemohl toto komplexní téma zcela obsáhnout. Lze samozřejmě využít dílčích informací z různých vědních oborů, získaných i při výzkumu jiných témat. **Dosud získané poznatky jsou v každém případě velmi znepokojivé a ukazují, že tato problematika zasluhuje další a soustavnější pozornost.**

Co by pomohlo?

- Více vědecky podložených informací k tématu, rešerše odborné literatury, větší zájem odborníků.
- Zohlednění příslušných poznatků při výchově dětí od nejútlejšího věku a dále ve výuce (v rodině, ve škole i při zájmové mimoškolní činnosti); vzdělávání pedagogů i rodičů v této oblasti.
- Zapracování tématu do metodických doporučení a strategických materiálů (poznámka: primárně **není** naším cílem vytváření **nových** teoretických strategií a metodik - tedy produkování stohů papíru a zavalení pedagogů dalšími studijními materiály).
- Upozornění na legislativní bariéry a náměty vedoucí k jejich vylepšení.

Koho chceme oslovit: (nehledě na uvedené pořadí jsou všechny skupiny stejně důležité)

- odborníky z různých vědních oborů, kteří by mohli přispět k hlubšímu poznání problematiky (vlastními výsledky i shromážděním již existujících poznatků);
- tvůrce metodických doporučení a didaktických materiálů, odborníky na ekologickou výchovu;
- tvůrce strategií souvisejících se vzděláváním, výchovou a ochranou životního prostředí;
- nadace a nadační fondy, veřejné orgány odpovědné za dotační politiku;
- pedagogické pracovníky;
- rodiče dětí všech věkových kategorií;
- zájemce z řad široké veřejnosti;
- ... a samozřejmě média.

Proč "Zpátky pod stromy" aneb o co (ne)usilujeme

Nechceme takzvaně brzdit pokrok a **nehlásáme** "návrat na stromy". Domníváme se však, že kdyby děti dostaly ve správný čas a ve správné míře příležitost strávit část svého času pod stromy (míněno obrazně i doslova), byly by všestrannější, spokojenější, životaschopnější, lépe vybavené pro život.

O co nám tedy jde...

"Pouze" o to, aby se ve výchově dětí nezapomínalo na kontakt s přírodou a s reálným světem vůbec, na přímý prožitek a zkušenost.

... a co to znamená v praxi?

V praxi budeme považovat za úspěch, pokud například pomůžeme některým rodičům pochopit, že "patlání se v hlíně" nebo válení sudů na louce je pro jejich dítě stejně důležité jako výuka angličtiny (přestože se na první pohled může zdát, že výsledek zde není měřitelný úspěchem u přijímacích zkoušek na prestižní školu). Nebo pokud dokážeme kompetentní osoby přesvědčit, že je důležité finančně podporovat udržování a budování školních zahrad (jakožto plnohodnotného místa pro výuku a formování dětské osobnosti). Pokud se nám podaří rodiče i pedagogy inspirovat, jak smysluplně trávit s dětmi čas v přírodě.

Jak můžete pomoci?

1) Aktivní podporou:

= připojení Vašeho jména k výzvě + některá z forem další spolupráce (například nápady a pomoc s konkrétním řešením v určité oblasti, shromažďování odborných podkladů, poskytnutí výsledků vlastního výzkumu, připomínkování pracovních materiálů, oslovení dalších odborníků / médií / škol / veřejnosti apod., nebo jiná forma, kterou považujete za rozumnou).

2) Symbolickou podporou (připojení jména k výzvě).

PŘIPOJIT SE MOHOU JEDNOTLIVCI I ORGANIZACE.

Chcete-li naši iniciativu podpořit, kontaktujte nás prosím jakýmkoliv způsobem.

Jednotlivci mohou využít i **webový formulář (www.iris-ops.cz)**, ostatní kontaktní údaje viz níže. **Prosíme, uveďte:** jméno, kontakt na Vás (u organizací IČO a kontakt na statutárního zástupce, ředitele nebo jednatele), obor, ve kterém působíte nebo o který se zajímáte (v souvislosti s touto výzvou), formu Vaší podpory. Uveďte také, zda si přejete být informováni o aktuálním dění souvisejícím s naší iniciativou - nechceme nikoho zahlcovat nevyžádanou poštou.

Osobní a firemní údaje nebudou zpracovány pro jiný účel ani poskytovány třetím osobám.

Svůj názor na danou problematiku můžete vyjádřit také hlasováním v **anketě** (www.iris-ops.cz).

Iniciátoři výzvy (v abecedním pořadí):

Jednotlivci:

Prof. RNDr. Jaroslav Flegr, CSc., evoluční biolog
Doc. PhDr. Marek Franěk, CSc., PhD., sociolog
Doc. RNDr. Daniel Frynta, PhD., etolog
PhDr. Miroslav Hudec, dětský a školní psycholog
PhDr. Helena Chvátalová, publicistka
Mgr. Kateřina Jančaříková, VŠ pedagožka
Magda Kapuciánová, pedagožka, ředitelka MŠ
PhDr. Markéta Machková, dětská psycholožka, ředitelka MŠ
RNDr. Jan Pokorný, CSc., ekolog
Mgr. Eva Rázgová, bioložka a publicistka
PaedDr. Jiří Roth, pedagog v.v.
Mgr. Emilie Strejčková, ekoložka a defektoložka

Organizace:

Iris, o.p.s. - společnost pro osvětu a vzdělávání
Společnost pro trvale udržitelný život (o.s.)

Kontakt:

Eva Rázgová
Iris, o.p.s. - společnost pro osvětu a vzdělávání
Polní 23, 252 64 Velké Přílepy
tel.: 220 930 410, 607 623 742
e-mail: razgova@iris-ops.cz
<http://www.iris-ops.cz>